

การถ่ายทอดคุณงามความดีธรรมราชาในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ

ธรรมราชา เป็นกษัตริย์รูปแบบหนึ่งในสังคมไทย หมายถึง กษัตริย์ผู้รักษาธรรมและปฏิบัติตามธรรม ด้วยการอยู่ในศีลธรรม ธรรมหรือหน้าที่ของกษัตริย์ในพระไตรปิฎก ได้แก่ ทศพิธราชธรรม รวมไปถึง สังคหธรรมและจกกวัตติวัตร ทศพิธราชธรรม มักจะถูกใช้อ้างอิงเทียบกับ การบำเพ็ญบารมี จึงทำให้กษัตริย์ในรูปแบบนี้เป็นผู้มีบุญบารมี ซึ่งหมายความว่ามีความดีที่ได้สิ่งสมมาจากการประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า บุญบารมีในทางธรรมจึงเป็นการมุ่งบรรลุพระโพธิญาณ กษัตริย์เปรียบเสมือนพระโพธิสัตว์พระชาติหนึ่งที่เสวยพระชาติเพื่อบำเพ็ญบารมี ก่อให้เกิดความชอบธรรมในพระองค์เอง ในทางโลก บุญบารมีคือคุณงามความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสำหรับกษัตริย์ก็คือ ทศบารมี ตามแบบพระโพธิสัตว์นั่นเอง ทศพิธราชธรรมและทศบารมีนั้นคล้ายคลึงกัน และพึงพึงเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่กษัตริย์ตามคติพุทธศาสนา

กษัตริย์ในรูปแบบธรรมราชา จึงเป็น "มนุษย์" ผู้มีคุณงามความดีตามหลักพุทธศาสนา ความเป็น "คนดี" นี้ในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ จะถูกนำเสนอผ่านสัญลักษณ์ คือ อุบนิสัยว่า เป็นคนดีประพฤติปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรม สังคหธรรม จกกวัตติวัตร และทศบารมี ซึ่งเห็นได้ว่าเด่นกว่าผู้อื่น ผู้อื่นไม่มี หรือหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก กษัตริย์นัยนี้เป็นผู้มีคุณสมบัติ "ภายใน" อันเป็นเลิศ กล่าวคือ จิตใจงดงาม ผ่านทางการนำเสนอโดยใช้ภาษาโทรทัศน์เป็นสื่อ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของการเป็นคนดีของพระเอกนางเอก ในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ นั้น สามารถจำแนกได้เป็นสามลักษณะ คือ ลักษณะแรก คนดีในระดับปกติ คือเป็นคนดีโดยพื้นฐาน ตามแบบแผนของละคร

ทั่วไป ที่พระเอกนางเอกต้องเป็นคนดี ลักษณะที่สอง คนดีเลิศ เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติศัพยิทธราชธรรมข้อหนึ่งข้อใดเด่นชัดเป็นพิเศษ โดยอุทิศตนเพื่อประชาชน เทียบได้กับพระโพธิสัตว์ ผู้สวดยพระชาติในกษัตริย์ ที่แต่ละชาติทรงยึดมั่นในการบำเพ็ญบารมีข้อหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งลักษณะนี้ก็คือ ธรรมราชาโดยแท้จริงตามความหมายข้างต้นนั่นเอง ลักษณะสุดท้าย คนดีที่มาจากการสร้างความชอบธรรม เนื่องจากได้ชัยชนะในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองมาเป็นของตนเอง คนดีทั้งสามลักษณะนี้จะได้รับการถ่ายทอดผ่านสัญญาณ คือ อุปนิสัยของตัวละคร

วิธีการนำเสนอภาพกษัตริย์ผู้ทรงคุณความดีดังกล่าว ผ่านทางสัญญาณ คือ อุปนิสัยนี้ จะใช้เทคนิคทางโทรทัศน์ ได้แก่ วัจนภาษา คือ คำพูดที่สุภาพนุ่มนวล อ่อนโยนของตัวละคร อวัจนภาษา คือ ภาพท่าทางและการกระทำที่แสดงความเป็นมิตรและความดีของพระเอกนางเอก แสง สี ที่นุ่มนวล สีเครื่องแต่งกายที่อ่อนและระยิบระยับ และน้ำเสียง ที่ทุ้มนุ่มอ่อนหวานไพเราะ เสียงดนตรีประกอบทำนองเพลงนำละคร เมื่อประกอบกันแล้วจะสามารถถ่ายทอดมาซาคติเกี่ยวกับกษัตริย์ที่เป็นคนดี น่าไว้วางใจ ได้เป็นอย่างดี

คนดีโดยแบบแผนของละคร

คนดีโดยแบบแผนของละคร คือ คนดีในระดับปกติ โดยพื้นฐานตามแบบแผนของละครทั่วไป ที่พระเอกนางเอกต้องเป็นคนดีเสมอ พระเอกนางเอกในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ ล้วนเป็นคนดีในลักษณะนี้เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ซึ่งเทคนิคที่นำเสนอภาพชนชั้นกษัตริย์ ซึ่งเป็นคนดีนี้ จะผ่านทางสัญญาณ คือ อุปนิสัยทั่วไปโดยรวม (ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 10 เกี่ยวกับอุปนิสัยพระเอกนางเอกที่อยู่ในบทที่ 5)

เทคนิคทางโทรทัศน์ที่ใช้ ได้แก่ วัจนภาษา คือ คำพูดที่สุภาพนุ่มนวล อ่อนโยน อวัจนภาษา คือ ภาพท่าทางการกระทำที่มีน้ำใจ เป็นมิตรและพร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเสมอของพระเอกนางเอก แสง สี ที่นุ่มนวล และน้ำเสียง

ที่กุ่มนุ่มไผเพราะอ่อนหวาน ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้ผู้ชมรู้สึกได้ว่า พระเอกนางเอกเป็นคนดี น่าเชื่อถือไว้วางใจ

ผู้วิจัยพบว่า มีตัวละครที่เป็นพระเอกส่วนหนึ่ง ที่เป็นผู้มีอุปนิสัยดีโดยรวม แต่ไม่มีอุปนิสัยใดที่เน้นให้เห็นเด่นชัดเป็นพิเศษ ว่าเป็นคนดีเลิศด้วยคุณธรรมข้อหนึ่งข้อใด จึงเห็นควรที่จะนำเสนอไว้ในส่วนนี้ ซึ่งได้แก่ เจ้าชายภักดิ์ ในเรื่อง มังป้า เจ้าชายจันทโครพ ในเรื่องจันทโครพ และเจ้าชายอนิรุท ในเรื่องลูกสาวพระอาทิตย์

เจ้าชายภักดิ์ ในเรื่องมังป้า ได้รับการนำเสนอว่าเป็นผู้มีอุปนิสัยดีต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคทางโทรทัศน์ ได้แก่ คำพูดที่สุภาพ แผงความเป็นคนอารมณ์ดี ภาพสีหน้า ท่าทาง ที่อ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ น้ำเสียงที่กุ่มนุ่มนวล รวมทั้งแสงสี ที่มีความนุ่มนวล

เจ้าชายจันทโครพ ในเรื่องจันทโครพ ได้รับการถ่ายทอดความเป็นคนดี โดยผ่านเทคนิคทางโทรทัศน์ คือ คำพูดที่แสดงความสุ่ม สุภาพอ่อนโยน ภาพสีหน้าที่เรียบเฉย ท่าทางที่แสดงความเชื่อมั่นในตนเอง น้ำเสียงกุ่มนุ่มนวลอ่อนโยน แต่จริงจังอยู่เสมอ และแสง สี ที่นุ่มนวล

ส่วนเจ้าชายอนิรุท ในเรื่องลูกสาวพระอาทิตย์ ได้รับการถ่ายทอดอุปนิสัยว่าเป็นคนดี โดยเห็นได้ชัดจากฉากที่อนิรุทพบ และช่วยเหลือศรีสุริยาจากโจรป่า (ตอน 4) เทคนิคการนำเสนอที่ใช้ คือ ภาพท่าทางที่อ่อนโยนเป็นมิตร สีหน้ายิ้มแย้ม และน้ำเสียงกุ่มนุ่มน่าฟัง

ฉาก : กลางป่า

ศรีสุริยาถูกโจรป่าลวนลาม ทหารของเจ้าชายอนิรุทเข้าช่วย แต่กลับถูกโจรป่าถึบสลบไป

โจรป่า : (จาม) ที่นี่ คงไม่มีใครกล้ามาขัดขวางข้าอีกแล้ว

อนิรุท : ยังมี

โจรป่า : ใคร ใครวะ (น้ำเสียงห้าว)

อนิรุท : (เหาะตรงเข้าหาโจรป่า) เราเองนะ (น้ำเสียงนุ่มนวล
สีหน้ายิ้มแย้ม)

อนิรุทกำลังกลางมาต่อสู้กับโจรป่า จนโจรป่าสู้ไม่ได้วิ่งหนีไป

พระเอกที่ได้รับการนำเสนอให้เป็นคนดีในลักษณะนี้ สรุปได้ว่า เป็นคนดี โดยทั่วไป แต่ไม่มีอุปนิสัยใดโดดเด่นเป็นพิเศษ และเน้นให้เห็นโดยตลอดเรื่อง จนถึงขั้นเป็นคนดีเลิศ ด้วยบารมีและทศพิธราชธรรมข้อหนึ่งข้อใดอย่างเห็นได้ชัด จึงไม่ใช่ธรรมราชา ตามความหมายของคำว่า ธรรมราชา ที่กล่าวไว้ในตอนต้น

คนดีเลิศในลักษณะธรรมราชา

คนดีในลักษณะที่สองนี้ เป็นคนดีเลิศ คือเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมใน ทศพิธราชธรรมข้อหนึ่งข้อใดเด่นชัดเป็นพิเศษ โดยอุทิศตนเพื่อผู้อื่นเสมอ เทียบได้ กับพระโพธิสัตว์ ผู้สวดยพระชาติในทศชาติ ที่แต่ละชาติทรงยึดมั่นในการบำเพ็ญ บารมีข้อหนึ่งเป็นพิเศษกว่าข้ออื่น ซึ่งลักษณะนี้ก็คือ ธรรมราชาโดยแท้จริงนั่นเอง

จากการวิเคราะห์พบว่า ตัวละครที่เป็นพระเอกนางเอกในละคร โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เป็นนิทานดั้งเดิม และนิทานแต่งใหม่ ส่วนหนึ่งจะถูกนำเสนอ และตอกย้ำให้เห็นว่า มีอุปนิสัย ที่แสดงถึงการยึดถือคุณธรรมประจำตัว ประการหนึ่งโดดเด่นกว่าคุณธรรมข้ออื่น ๆ เปรียบได้กับพระพุทธเจ้าผู้สวดย พระชาติอยู่ในอดีตชาติ เมื่อสวดยพระชาติสิบชาติสุดท้าย ทรงบำเพ็ญบารมีถึง สิบประการ ที่เรียกว่า ทศบารมี แต่แต่ละชาติจะบำเพ็ญบารมีหนึ่งประการโดดเด่นกว่าประการอื่น ๆ

พระเอกนางเอกในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เป็นนิทานดั้งเดิม และนิทานแต่งใหม่กลุ่มนี้ จะตั้งมั่นในธรรมหรือปฏิบัติตามธรรมในพุทธศาสนา ได้แก่

ทศพิชราชธรรม ทศบารมี สังคหธรรม และจักรวัตติวัตต ให้เห็นอย่างเด่นชัดเป็น พิเศษ โดยผ่านทางสัญลักษณ์ คือ อุปนิสัยที่โดดเด่นเป็นพิเศษ และใช้เทคนิคทาง โทรทัศน์โดยรวม ได้แก่ วจนภาษา คือ คำพูดที่สุภาพนุ่มนวล อ่อนโยน ไม่ถือเนื้อ ถือตัวของตัวละคร อวจนภาษา คือ ภาพสีหน้าที่ยิ้มแย้ม สุขุมเยือกเย็นอยู่เสมอ ท่าทางและการกระทำ ที่แสดงความเป็นมิตรและความดี สุขุม อ่อนโยน ไม่ ลุกลี้ลุกลอน ของพระเอกนางเอก แสง สี ที่นุ่มนวล และน้ำเสียง ที่ทุ้มนุ่ม ช้าแต่ชัดเจน อ่อนหวานไพเราะ เครื่องแต่งกายสีอ่อน คนตรีประกอบทำนอง เพลงนำละคร ซึ่งเมื่อประกอบกันแล้ว จะสามารถถ่ายทอดมายาคติเกี่ยวกับกษัตริย์ ที่เป็นคนดีเลิศ และอุดมการณ์ธรรมราชาได้อย่างสมบูรณ์

พระเอกนางเอก ในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ กลุ่มนี้ มีอุปนิสัย ส่วนตัวประการหนึ่งที่โดดเด่นเน้นเป็นพิเศษ ซึ่งแสดงถึงการเป็นธรรมราชา ของแต่ละคน คือ ความอดทนมุ่งมั่น การให้อภัยไม่โกรธแค้นอาฆาตพยาบาท และ ความมีเมตตากรุณา

พระเอกนางเอกในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เป็นนิทานดั้งเดิม และนิทานแต่งใหม่เหล่านี้ ได้แก่ เจ้าชายวิจิตรจินดา ในเรื่องโสณน้อยเรือนงาม ผู้มีอุปนิสัยเด่น คือ ความอดทนมุ่งมั่น เจ้าหญิงโสณน้อย ในเรื่องโสณน้อยเรือนงาม ผู้มีอุปนิสัยเด่น คือ การให้อภัยไม่โกรธแค้นอาฆาตพยาบาท เจ้าชาย สังข์ศิลป์ชัย ในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เจ้าชายอินทรเทพ ในเรื่องเจ้าชายค่อม และ เจ้าหญิงศรีสุริยา ในเรื่องลูกสาวพระอาทิตย์ ที่มีอุปนิสัยเด่น คือ ความมีเมตตา กรุณา

ความอดทนมุ่งมั่น

ความอดทนมุ่งมั่น เป็นอุปนิสัยเด่นประการแรก ซึ่งมีเทคนิคการนำ เสนอ โดยใช้ คำพูดที่แสดงถึงความตั้งใจที่มั่นคง และพร้อมที่จะเผชิญกับความ ล้าวกต่าง ๆ โดยไม่ท้อแท้ ภาพสีหน้าที่ท่าทางที่อ่อนโยนเป็นมิตร แต่เอาจริง

เอาจึง เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว น้ำเสียงที่ทุ้มนุ่มแต่เฉียบขาด และแสง สี ที่นุ่มนวล

พระเอกที่มีอุปนิสัยเด่นชัดนี้ คือ เจ้าชายวิจิตรจินดา ในเรื่องโสนน้อย
เรือนงาม ผู้มีความอดทนมุ่งมั่นในการตามหาเจ้าหญิงโสนน้อย จนมาถึงนคร
โรมวิสัย ของกษัตริย์และมเหสีเกษิณี บิดามารดาของโสนน้อย วิจิตรจินดาและ
เกษสุวรรณ ชายาอีกองค์ต้องอยู่ที่นครโรมวิสัยหลายปี เพราะวิจิตรจินดามุ่งมั่นที่
จะตามหาโสนน้อยให้พบให้ได้ โดยไม่มีความย่อท้อ แม้จะไม่พบร่องรอยใด ๆ
เลยก็ตาม ทำให้เกษสุวรรณเกิดความเบื่อหน่าย จนขัดใจกับวิจิตรจินดา ดังจะ
เห็นถึงเทคนิคการนำเสนออุปนิสัยอันมุ่งมั่นแน่วแน่ อดทน โดยใช้คำพูด ภาพสีหน้า
ท่าทาง และน้ำเสียงที่จริงจัง เด็ดเดี่ยว ของวิจิตรจินดาที่พูดกับ เกษสุวรรณ และ
คุณท้าวไข่มุก (ตอน 26)

ฉาก : ห้องบรรทม เกษสุวรรณนั่งท่าทางเบื่อหน่ายอยู่กับ
คุณท้าวไข่มุก วิจิตรจินดาเดินเข้ามา (แสงนุ่มนวล)

คุณท้าว : พระธิดาเพคะ พระโอรสเสด็จเพคะ

เกษสุวรรณ : (เงยหน้ามอง ยิ้ม วิ่งไปหา) เจ้าพี่ ๆ ทรงเห็น้อย
มีเพคะ

วิจิตรจินดา : ใ้อเห็น้อยพี่ไม่กลัวหรอก ถ้าพี่เห็น้อยมากกว่านี้พี่ก็ยอม
ขอเพียงแต่พี่พบโสนน้อยของพี่เท่านั้น (น้ำเสียงทุ้มนุ่ม
สีหน้า:เด็ดเดี่ยว)

คุณท้าว : พระโอรสเพคะ หม่อมฉันคิดว่าเวลามันก็ผ่านไปนาน
นานแล้วนะเพคะ เอ้อ...พระชายาโสนน้อย อาจจะ
สิ้น...เอ้อ...สิ้นพระชนม์ไปแล้วก็ได้เพคะ

เกษสุวรรณ : นันสิเพคะเจ้าพี่ ทรงเลิกค้นหานางเถอะ แล้วกลับบ้าน
เมืองเรา

วิจิตรจินดา : (ลุกขึ้นยืน เดินหนี) เกษสุวรรณ คุณท้าว อย่าพูดอย่างงี้
ให้เราได้ยินเป็นอันขาดนะ (น้ำเสียงโกรธ)

เกษสุวรรณ : ทำไมเพคะ (ลุกตาม ร้องไห้) ทำไมน้องจะพูดไม่ได้

เสด็จพี่ไม่ทรงทราบหรือว่า น้องอยู่ที่นี่จะต้องทนทุกข์
ทรมานใจแค่ไหน มีหน้าซ้ำ พระสวามีของน้องได้เที่ยว
ออกตามหาผู้หญิงที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณแล้ว

วิจิตรจินดา : (น้ำเสียงโกรธจัด) เกษสุวรรณ ถ้าเจ้าไม่พอใจที่จะ
อยู่ที่นี่ ไม่พอใจเรา เราจะพาเจ้ากลับบ้านเมืองก็ได้
(เดินหนีไป)

เกษสุวรรณ : เจ้าพี่ (ร้องไห้)

คุณท้าว : พระโอรส

วิจิตรจินดา ยังคงตามหาโสนน้อยต่อไป จนในที่สุดก็พบโสนน้อย แต่
วิจิตรจินดาจำไม่ได้ เพราะโสนน้อยมีหน้าตาอัปลักษณ์ (ตอน 33)

ฉาก : ในป่า บนเขา กลางวัน

วิจิตรจินดา : เอาเถอะ ในเมื่อนางไม่เต็มใจที่จะเล่า ก็ไม่เป็นไร
แต่เรามีอะไรที่จะถามนางสักหน่อย (น้ำเสียงอ่อนโยน)

โสนน้อย : (หน้าเศร้า) ท่านจะถามอะไรเรา

วิจิตรจินดา : เราตามผู้หญิงคนหนึ่งมาหลายปีแล้ว นางคนนั้นเป็น
เมียของเรา นางชื่อโสนน้อย คล้ายกับชื่อของเจ้า
นั้นแหละ (ดนตรีทำนองเพลงนำละคร จังหวะช้าเศร้า
นึกถึงภาพความหลัง)

โสนน้อย : แต่นาง (สะอื้น) นางคงจะสวยมาก

วิจิตรจินดา : (ทำหน้าสงสัย) แล้วนางรู้ได้ยังไง

โสนน้อย : ทุกคนในนครโรมวิสัยทราบเรื่องของพระธิดาโสนน้อยดี
เพคะ

วิจิตรจินดา : แล้วนางก็คงจะรู้อิหรืว่าเราเป็นใคร

โสนน้อยนั่งลงกราบเท้าวิจิตรจินดา

วิจิตรจินดา : (ประคองโสนน้อยให้ยืน) นางพอจะทราบมึย ว่า

โสนน้อยของเราอยู่ที่ไหน (น้ำเสียงและสีหน้าอ่อนโยน)

โสนน้อย : (สะอื้น) พระองค์อย่าทรงตามพระธิดาต่อไปเลยเพคะ

วิจิตรจินดา : ทำไมละ

โสนน้อย : คนเรา ถ้าหายไบนานถึงขนาดนั้น ก็คงจะไม่มีวันกลับมาแล้วละเพคะ

วิจิตรจินดา : (น้ำเสียงเด็ดขาด) ไม่ ตราบใดที่เรายังไม่พบศพของโสนน้อย เราก็ยังตามหาต่อไปจนกว่าเราจะพบนางภาพระยະใกล้หน้าโสนน้อยร้องไห้

ความอดทน มุ่งมั่นที่จะตามหาโสนน้อยให้พบให้จงได้ เพราะทราบว่าโสนน้อยต้องพบกับความลำบากแน่นอน จึงนับได้ว่า เป็นการอุทิศตนเพื่อผู้อื่นได้เช่นกัน ความอดทนโดยไม่ท้อถอยของวิจิตรจินดาเห็นได้อย่างเด่นชัดโดยตลอด เนื่องจากทั้งสอง ต้องแค้นคลาคลาดพลัดพรากจากกันหลายครั้ง แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมหลักที่วิจิตรจินดายึดถือคือ ความอดทน ในทศพิธราชธรรม และเปรียบได้กับพระโพธิสัตว์ผู้เสวยพระชาติเป็นพระเนมิราช ซึ่งมีบารมีที่เด่น คือ อธิษฐานบารมีได้แก่ มีความตั้งใจมุ่งมั่นไม่เปลี่ยนแปลง และพระจันทรกุมาร ซึ่งมีบารมีที่เยี่ยมคือ ชันติบารมี ได้แก่ ความอดทนต่อความยากลำบากโดยไม่ท้อถอย

การให้อภัยไม่โกรธแค้นอาฆาตพยายาท

อุปนิสัยเด่นประการที่สอง การให้อภัยไม่โกรธแค้นอาฆาตพยายาท ซึ่งมีเทคนิคการนำเสนอ คือ คำพูดที่สุภาพอ่อนโยน แสดงถึงการยินยอมยกโทษให้ผู้ที่ทำร้ายตนอย่างจริงใจ โดยไม่มีความคิดจะแก้แค้น ภาพสีหน้า ท่าทาง ที่อ่อนโยน นุ่มนวล ไม่แสดงอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจผู้ที่ทำร้ายตน สัมผัสอย่างจริงใจ น้ำเสียงที่อ่อนหวานไพเราะ แผ่วเบา เชื่องช้า แสง สี ที่นุ่มนวล สีของเครื่องแต่งกายที่อ่อนหวาน เช่นสีนวล และสีชมพู คนตรีประกอบทำนองเพลงนำละคร

ผู้ที่มีอุปนิสัยเด่น คือ การให้อภัยไม่โกรธแค้นอาฆาตพยายาทนี้ ได้แก่ เจ้าหญิงโสนน้อย นางเอกในเรื่องโสนน้อยเรือนงาม ดังจะเห็นการนำเสนอ

อุปนิสัยนี้ได้จาก ฉากหนึ่งที่นางกุลาแกล้งทำดีกับโสนน้อย เพื่อหลอกพาไปฆ่าทิ้ง
หลังจากที่ได้ใช้โสนน้อยให้ทำงานหนัก และลูกนางกุลาทำร้ายร่างกายอยู่หลายปี

(ตอน 32)

ฉาก : ริมคลอง

โสนน้อยแต่งตัวมอซอกำลังซักเสื้อผ้าอยู่ นางกุลาเดินเข้ามาหา

โสนน้อย : มีอะไรหรือ กุลา (เสียงนุ่มนวล สีหน้าสงบเฉย)

กุลา : ฉันอยากจะมาขอโทษโสนน้อย

โสนน้อย : (ทำหน้าประหลาดใจ) กุลา!

กุลา : จริง ๆ นะจ๊ะ ฉันเสียใจเหลือเกินที่ฉันทำไม่ดีกับโสน โสน
โกรธฉันหรือเปล่าจ๊ะ

โสนน้อย : (ยิ้ม) ไม่หรอกกุลา เราไม่โกรธกุลาหรอก เราดีใจที่กุลา
สำนึกตัว (น้ำเสียงแผ่วเบา อ่อนหวาน)

กุลา : (แกล้งสะอื้น) โสน เธอช่างมีน้ำใจประเสริฐจริง ๆ เลยนะ

โสนน้อย : กุลา กุลาอย่าคิดมากนะ อะไรที่มันผ่านไปแล้วก็ให้มันผ่านไป
เรามาเริ่มต้นกันใหม่ (น้ำเสียงปลอบใจ สีหน้ายินดี)

กุลา : แต่ฉันต้องขอแก้ตัวให้ได้นะจ๊ะ

โสนน้อย : มันไม่จำเป็นหรอกนะกุลา (ยิ้ม)

กุลา : ฉันจะพาเธอไปพบเต้จ... เอ๊ย... พระโอรสนะ

โสนน้อย : (ยิ้ม) กุลา!

กุลา : ไปด้วยกันนะ

โสนน้อย : เดี่ยวก่อน ฉันยังซักผ้าไม่เสร็จ

กุลา : (จุดโสนน้อยไป) เอาไว้ก่อน เดี่ยวเอาไว้ให้สาวางค์มัน
มาซักนะ (ยิ้ม)

อีกฉากที่แสดงอุปนิสัยไม่โกรธ ไม่อาฆาตพยาบาทของโสนน้อย คือ เมื่อ
โสนน้อยได้พบกับท้าวกาลศึกและมเหสีประไพลักษณ์ (บิดา และมารดาของ
พระวิจิตรจินดา) และท้าวหัตวีชัยและมเหสีเกษิณี (บิดาและมารดาโสนน้อย) และ

เล่าความจริงให้ทุกคนฟังแล้ว (ตอน 38)

- ฉาก : ในห้องโถงภายในพระตำหนัก กลางวัน (แสงนุ่มนวล)
- ประไพลักษณ์ : มีวิธีไหนที่จะรักษาโสณน้อยให้หายเป็นปกติได้
- ไพรวັນ : มีพระเจ้าค่ะเสด็จย่า หลายจะพาเสด็จแม่ไปชูป
พระองค์ที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของปู่เจ้า
- ท้าวกาลตึก : นางกุลานี้มันร้ายเหลือเกิน
- เกษิณี : เนี่ย จนบัดนี้ มันยังไม่ยอมรับความจริงอีกนะ
- ท้าวหัตวีชัย : มีอยู่วิธีเดียวที่จะให้ยอมรับ เอาตัวมันไปชูปกลับใหม่
พร้อม ๆ กับโสณ
- ประไพลักษณ์ : จริงสินะ ที่นี้ หม่อมฉันอยากจะรู้ว่ามันจะปฏิเสธ
ได้ยังไง (ทำหน้าสะใจ)
- โสณน้อย : ลูกอยากจะทูลขอร้องเสด็จพ่อเสด็จแม่ (น้ำเสียง
นุ่มนวล)
- เกษิณี : โสณน้อยต้องการอะไรหรือลูก
- โสณน้อย : ลูกไม่ต้องการให้ใครผูกใจเจ็บกับนาง เพราะจะเป็น
เวรกรรมระหว่างนางกับลูกตลอดไป ลูกอยากให้นาง
ชดใช้กรรมของงานด้วยวิถีชีวิตของนางเองเพคะ
(เสียงและสีหน้าเศร้า ดนตรีประกอบทำนองเพลงนำ
ละคร)

คำพูด ของโสณน้อยแสดงให้เห็นว่า ไม่ได้คิดอาฆาตพยาบาท โกรธ
เคือง หรือต้องการแก้แค้นนางกุลานี้ที่คอยทำร้ายตนอยู่ตลอดเวลาเลย ยิ่งเมื่อ
ผนวกเข้ากับท่าทางการพูดที่เฉย ๆ ไร้อารมณ์โกรธ และน้ำเสียงที่อ่อนโยน
แผ่วเบาและเชื่องช้านุ่มนวลของโสณน้อย รวมทั้งการใช้แสง ที่ให้ความรู้สึกนุ่ม
นวล และดนตรีประกอบทำนองเพลงนำละคร จังหวะช้าด้วยแล้ว ทำให้เชื่อได้
ว่า โสณน้อยเป็นคนที่สามารถละจากโทสะ ความพยาบาทที่บงกชได้จริง ๆ ยิ่ง
ถ้าเปรียบท่าทางของโสณน้อย กับท่าทางหลุกหลิกน้ำเสียงร้าวเร็วแหลมเล็กแปร้น

ของนางกลุ่มาที่มากลิ่งสำนักผิด ขอโทษโสนน้อยแล้ว ก็จะทำให้โสนน้อยจะเป็น
ผู้ประเสริฐยิ่งขึ้น

การที่โสนน้อยมีอุปนิสัยเด่น ที่ถูกเน้นให้เห็นเด่นชัดโดยตลอดเรื่อง จาก
การยกโทษให้อภัยต่อผู้อื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทและไม่โกรธเสมอนี้ ถือได้ว่าเป็น
การอุทิศตนบำเพ็ญแต่ความดีเพื่อให้ผู้อื่นสำนึกตัว เป็นการแสดงให้เห็นว่า โสนน้อย
มีคุณธรรมหลักที่ยึดถือ คือ การรักษากายวาจาใจให้สะอาด (ศีล) การไม่โกรธ
การไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ทุกข์ยาก ซึ่งเป็นธรรม จากทศพิธราชธรรม รวมทั้งการ
ยึดถือศีล และความตั้งใจมั่น (ที่จะไม่ผูกพยาบาทอาฆาตแค้น) ซึ่งเป็นบารมีสอง
ประการในสิบประการของบารมี เปรียบได้กับพระโพธิสัตว์ที่เสวยพระชาติใน
เนมิราชชาดก (บารมีที่โดดเด่น คือ อธิฐานบารมี) และในภุมมชาดก (บารมี
ที่โดดเด่น คือ ศีลบารมี)

ความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณา เป็นอุปนิสัยเด่นประการที่สาม ซึ่งมักเห็นได้จากการ
ชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ พระเอกที่มีอุปนิสัยเด่นดังกล่าว ได้แก่ เจ้าชาย
สังข์ศิลป์ชัย ในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย และเจ้าชายอินทรเทพ ในเรื่องเจ้าชายค่อม
ส่วนนางเอกได้แก่ เจ้าหญิงศรีสุริยา ในเรื่องลูกสาวพระอาทิตย์

ความเมตตากรุณา อาศัยเทคนิคการถ่ายทอด คือ คำพูดที่ไพเราะ
อ่อนหวาน แสดงความมีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจ ห่วงใย และต้องการช่วยเหลือผู้ที่
กำลังลำบาก ภาพสีหน้า ท่าทาง ที่อ่อนโยน ยิ้มแย้ม เป็นมิตร น้ำเสียงที่นุ่มนวล
อ่อนหวานไพเราะ และแสง สี ที่นุ่มนวล

เจ้าชายสังข์ศิลป์ชัย ในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นผู้มีอุปนิสัยเด่น คือ ความ
เมตตากรุณา ชอบอุทิศตนช่วยเหลือบุคคลอื่นอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะบุคคลที่กำลัง
ตกทุกข์ได้ยาก ไม่สามารถช่วยตนเองได้ อุปนิสัยข้อนี้ถูกเน้นให้เห็นตลอดเรื่อง

โดยนำเสนอผ่านทางท่าทางการกระทำ สีหน้า คำพูด และน้ำเสียงที่อ่อนโยน
เปี่ยมไปด้วยน้ำใจ ทุ่มเทมุ่งนำฟังของตัวสังข์ศิลป์ชัย

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ ในตอนที่พระโอรสศรีสันทน์ ซึ่งเป็นพี่ชาย
ต่างมารดาของสังข์ศิลป์ชัยทราบว่า สังข์ศิลป์ชัยมีอาวูชวิเศษ จึงมาหลอกให้ไปตาม
นางเกสรสมณฑาตามคำสั่งของท้าวสุคราฐ (เสนาภุช) โดยศรีสันทน์ทราบว่า
สังข์ศิลป์ชัยเป็นน้อง แต่สังข์ศิลป์ชัยไม่ทราบว่าศรีสันทน์เป็นพี่ (ตอน 7)

- ฉาก : กลางป่า ศรีสันทน์แกล้งนั่งร้องไห้อยู่บนขอนไม้
ศรีสันทน์ : (ร้องไห้) ฮือ ๆ ๆ
สังข์ศิลป์ชัย : อ้าว! ศรีสันทน์ ยังไม่กลับวังอีกหรือ ร้องให้ทำไมนะ
มีเรื่องอะไรกัน (น้ำเสียงนุ่มนวล)
ศรีสันทน์ : ข้ากลับไม่ได้หรือสังข์เพื่อนรัก (สะอื้น) เด็จพ่อคาดโทษ
เอาไว้ ถ้ากลับไปโดยตามไม่พบเสด็จอา จะเนรเทศข้า
ออกไปจากเมือง (น้ำเสียงใหญ่และห้าว) ฮือ ๆ ๆ
สังข์ศิลป์ชัย : โถ! น่าสงสารจริง ๆ
ศรีสันทน์ : มีทางเดียวเท่านั้น เจ้าต้องไปตามเสด็จอา กับข้า ถ้า
ปล่อยให้ข้าไปคนเดียว ข้าคงต้องเอาชีวิตไปทิ้งอยู่กลาง
ป่าแน่ ๆ เลย ฮือ ๆ ๆ ช่วยข้าด้วยเถอะนะ
สังข์ศิลป์ชัย : (จับมือศรีสันทน์)

- ฉาก : ในถ้ำ ฤาษีนั่งสมาธิอยู่ สังข์ศิลป์ชัยแอบเข้ามามอง
สังข์ศิลป์ชัย : (คิด) ท่านตา สังข์ลาก่อน ไปคราวนี้แล้วไม่รู้ว่าจะได้
กลับมาหรือเปล่า หลานลาก่อนท่านตา (สะอื้นหน้าเศร้า)
ฉาก : ในถ้ำ ปทุมมาลัยนั่งสมาธิอยู่ สังข์ศิลป์ชัยแอบเข้ามามอง
สังข์ศิลป์ชัย : (คิด) แม่จ๋า สังข์ลาก่อน สังข์ต้องไปช่วยเพื่อน ถ้าไม่
ตายซะก่อน สังข์จะกลับมาแน่จ๊ะ แม่อย่าโกรธสังข์นะ

นอกจากตอนนั้นแล้ว ภาพ แสง สี เสียง ในเหตุการณ์ตอนอื่น ๆ ก็แสดงให้เห็นอุปนิสัยข้อนี้โดยตลอดทั้งเรื่อง เพราะเรื่องราวส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่สังข์ศิลป์ชัยไปช่วยเหลือนุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้พ้นจากอันตราย ไม่ว่าจะเป็นปทุมมาลย์ (มารดา) ศรีสันต์ เหมันต์และสันดา (พี่ชาย) เกสรสมุณฑาและศรีสุพรรณ ยิ่งไปกว่านั้น สังข์ศิลป์ชัยยังให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่กำลังตกอยู่ในอันตราย ซึ่งตนเองผ่านไปพบโดยบังเอิญอีกด้วย ตัวอย่างได้แก่ นารีผลที่ถูกวิชาธรจับตัวไปไว้ในปราสาท แต่ถูกสังข์ศิลป์ชัยแปลงศรไล่ และชิงตัวนารีผลจากวิชาธร ทำให้นารีผลรอดพ้นจากการถูกวิชาธรรังแก

เจ้าชายอินทรเทพ ในเรื่องเจ้าชายค่อม ก็เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีอุปนิสัยเด่นคือ เมตตากรุณา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งในเรื่องแสดงออกทั้งในรูปของการให้สิ่งของ และการช่วยให้พ้นทุกข์ร้อน เนื่องจากเจ้าชายอินทรเทพ ถูกแม่มดสาปให้หลังค่อม วิธีที่จะแก้มนตร์ก็คือ การทำความดีให้ครบ 108 ประการ ดังนั้น อินทรเทพจึงมุ่งกระทำความดีทุกวิถีทาง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการช่วยเหลือบุคคลที่กำลังถูกคุกคามโดยอำนาจชั่วร้ายต่าง ๆ นับได้ว่าเป็นการอุทิศตนเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่ต้องแก้คำสาป อินทรเทพก็มีอุปนิสัยที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่แล้ว เห็นได้จากตอนที่อินทรเทพออกไปเที่ยวนอกวัง แล้วพบพวกโจรกำลังปล้นฆ่าชาวบ้านก็เข้าไปช่วย หรือการช่วยเหลือพระธิดาพัชรินทร์จากแม่มดวาลูกา และมอบอาหารของตนให้ชายแก่ซึ่งเป็นฤาษีแปลงมา ทำให้ฤาษียอมช่วยเหลืออินทรเทพให้กลายเป็นอัศวินผู้เก่งกล้าเพื่อไปช่วยเหลือคนอื่นต่อไป

อินทรเทพคอยตามช่วยเหลือเจ้าหญิงพัชรินทร์ จากภูตผีและพวกทหารของอำมาตย์สุรสีห์ ช่วยหญิงสาวชาวบ้านที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ และปราบยักษ์สามตาที่มากินชาวบ้าน ปราบจอมปีศาจเมฆินทร์ที่จับชาวบ้านไปเป็นผีดิบ อินทรเทพยอมตัดแขนซ้ายมอบให้ผีเพื่อแลกกับชีวิตจามรี และช่วยป้องกันเมืองของเจ้าหญิงพัชรินทร์ให้พ้นข้าศึก และสุดท้ายความดีอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้คำสาปแม่มด

ต้องสลายไปก็คือ การช่วยเหลือกษัตริย์เทพราช (บิดา) และนิรนาม (อาจารย์) ให้ออกจากการถูกอำมาตย์สุรสีห์ประหารชีวิต

เทคนิคการถ่ายทอดความมีเมตตากรุณาของอินทรเทพ คือ ภาพสีหน้าที่อ่อนโยน ยิ้มแย้ม ท่าทางสุภาพ และภาพการช่วยเหลือคนอื่น น้ำเสียงที่นุ่มนวลไพเราะ

ตัวอย่างในตอนอินทรเทพ พิชรินทร์ และผู้ติดตามคือ ต้า ไข่และประทุม ถูกชาวบ้านวางยาสลบในอาหาร เพื่อนำไปให้เป็นอาหารยักษ์ เมื่อทั้งหมดรู้สึกตัว ชาวบ้านจึงเล่าเรื่องยักษ์ให้ฟัง อินทรเทพในร่างชายค่อมแสดงน้ำใจด้วยการพูดด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลอ่อนโยนว่า จะช่วยปราบยักษ์ให้ แต่ชาวบ้านไม่เชื่อ อินทรเทพจึงต้องแปลงกายเป็นอัศวินขึ้นไยบินบนท้องฟ้า ให้ชาวบ้านเชื่อถือ จนนายบ้านพูดว่า "ผู้มีบุญ พวกข้าเชื่อแล้วว่าท่านน่าจะสามารสูกับยักษ์ได้" และชาวบ้านพากันนั่งคุกเข่าลงกับพื้นกราบอินทรเทพ

เจ้าหญิงศรีสุริยาเป็นนางเอกเพียงคนเดียวในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่สร้างจากนิทานแต่งใหม่ที่มีบทบาทเด่นกว่าพระเอก การมีเมตตากรุณาของศรีสุริยาแสดงออกด้วย ภาพการอุทิศตนช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังลำบาก อุปนิสัยขี้อ้อนถูกนำเสนอโดยตลอดเรื่อง ตั้งแต่ในตอนศรีสุริยายังเป็นเด็ก จนกระทั่งโตเป็นสาว และผจญภัยตามหาของวิเศษ

เทคนิคการนำเสนอคือ คำพูด และน้ำเสียงที่อ่อนหวานไพเราะ แสดงความสงสารเห็นใจ ภาพสีหน้าที่ท่าทางที่สุภาพอ่อนโยน ยิ้มแย้ม เป็นมิตร

ในตอนศรีสุริยายังเป็นเด็กนั้น ได้ออกไปเที่ยวนอกวังกับพระพี่เลี้ยงชื่อวริษาเป็นประจำ ครั้งหนึ่งขณะผ่านบ้านหลังหนึ่งก็ได้ยินเสียงคนร้องครวญคราง ซึ่งที่จริงคือผีปอบขायแก่ที่แก่ล้งป่วย เพื่อให้ศรีสุริยาเข้ามาหาจะได้จับกิน (ตอน 1)

- ศรีสุริยา : เอ๊ะ ! มีคนนอนอยู่ที่ระเบียงนะ ขึ้นไปเล่นบนบ้านกันดีกว่า
นะ (วิ่งขึ้นบ้าน)
- วริษา : เดี่ยว ๆ ๆ พระธิดา อย่าขึ้นไปนะคะ พระธิดา อย่า
ขึ้นไป (วิ่งตาม)
- ศรีสุริยา : ทำไม (นั่งคุกเข่าลงข้าง ๆ ยายแก่) โถ ยาย ยายเป็น
อะไรนะ ยายไม่สบายรีเปลา (น้ำเสียงอ่อนโยนแสดง
ความสงสาร)
- ยายแก่ : อ้อ เออ จ๊ะ ยายไม่สบาย (โถ) อดข้าวมาหลายวันแล้ว
(โถ)
- ศรีสุริยา : โถ หนูสงสารยายจังเลย พี่วริษา ไปหาข้าวให้ยายกิน
หน่อยสิ (น้ำเสียงอ่อนโยนเป็นห่วงเป็นใย)
- วริษา : โธ่ แถวนี่ไม่รู้จะไปหาที่ไหนสิมั่งคะ

คำพูด น้ำเสียง และท่าทาง อันอ่อนโยนนุ่มนวล ที่บ่งบอกความมีเมตตา
กรุณาต่อผู้ตกทุกข์ได้ยากของศรีสุริยา ประกอบกับการชอบออกไปเที่ยวนอกวัง เพื่อ
ดูความเป็นไปต่าง ๆ ของราษฎร ทำให้เห็นภาพชนชั้นกษัตริย์ที่ให้ความเอาใจใส่
บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎรตามหลักธรรมราชา

เมื่อเติบโตเป็นสาว ศรีสุริยาก็ยังคงมีนิสัยเมตตากรุณาต่อผู้อื่นโดย
ไม่เปลี่ยนแปลง โดยนำเสนอผ่าน คำพูด และภาพท่าทาง ที่อ่อนโยนมีน้ำใจเช่น
เดิม เห็นได้จากตอนที่ศรีสุริยาและहत्यผ่านไปพบผู้หญิงคนหนึ่ง (ชเนตตี) อุ้ม
ลูกนั่งร้องไห้อยู่ริมฝั่งแม่น้ำในป่า ศรีสุริยาก็ชักชวนहत्यให้ช่วยเหลือ (ตอน 5)

- ศรีสุริยา : เอ๊ะ ! ผู้หญิงที่ไหนมานั่งคนเดียวล่ะ
- हत्य : ร้องไห้ซะด้วยสิ
- ศรีสุริยา : เราเข้าไปถามดูเพื่อจะช่วยเหลือเขาได้บ้าง (น้ำเสียง
อ่อนโยน)
- हत्य : ไปสิ ไป (ทั้งคู่เดินเข้าไปนั่งคุกเข่าข้าง ๆ ชเนตตี)

- ศรีสุริยา : เอ้อ นี่เจ้าจะไปไหนละ แล้วมานั่งร้องไห้คนเดียวมีเรื่อง
อะไรเกิดขึ้นกับเจ้าเธอ (สีหน้าอ่อนโยน)
- ชเนตตี : ข้าจะข้ามแม่น้ำไปฝั่งโน้น เพราะมีญาติเหลืออยู่บ้าง ญาติ
ฝั่งนี้ก็มีเหมือนไม่มี
- หฤทัย : แล้วสามีของเจ้าไปไหนซะละ
- ชเนตตี : (สะอื้นย่นขิ้น) สามีของข้าตายแล้ว เป็นไข้ป่าตาย
- หฤทัย : แล้วพ่อแม่ของเจ้าล่ะ
- ชเนตตี : พ่อแม่ข้า เขาไม่รักข้า เขาไล่ข้าออกจากบ้าน เพราะ
ข้าเอาไฟร้อมมาเป็นผัว ข้าต้องมาขอกานขออาหารเขากิน
ข้าอยากข้ามไปฝั่งโน้น ช่วยข้าด้วยเถอะ
- ศรีสุริยา : (จับบ่าชเนตตี) ได้ เราจะช่วยเจ้า (น้ำเสียงเห็นใจ)

ศรีสุริยาและหฤทัยไปเด็ดกิ่งไม้มา แล้วพนมมือ (ดนตรีประกอบเปลี่ยน
จากทำนองเพลงไทยเดิมมาเป็นดนตรีที่สร้างความตื่นเต้น) ทั้งสองค่อย ๆ เด็ด
ใบไม้ทิ้งลงในแม่น้ำกลายเป็นแพ ชเนตตีขึ้นไปนั่งบนแพ ทั้งสองโยนกิ่งไม้ลงน้ำ
ตัดภาพกลายเป็นเชือก ทั้งสองกระโดดเหาะลากเชือกผูกแพ ข้ามแม่น้ำไปอีกฝั่ง
เสียงประกอบหวิว ๆ ชเนตตีขึ้นจากแพ

- ชเนตตี : เราขอบใจเจ้าทั้งสองคนมาก
- หฤทัย : ขอให้โชคดี
- ศรีสุริยา : (จับบ่าชเนตตี) รักษาตัวด้วยละ (ยิ้ม)

อุปนิสัยเมตตากรุณา ชอบช่วยเหลือคนอื่นของตัวละครเหล่านี้ แสดง
ให้เห็นว่าคุณธรรมหลักที่ถูกเน้น คือ การให้ (ทาน) การเสียสละความสุขและ
ชีวิตของตนเพื่อความสุขผู้อื่น (บริจาค) ในทศพิธราชธรรม การสร้างความนิยม
ศรัทธาเลื่อมใสและความจงรักภักดีด้วยการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ในสังคหธรรม
การรักษา ป้องกัน และคุ้มครองประชาชนให้เป็นธรรม และการสงเคราะห์บุคคล
ผู้ยากไร้ ในจักรกวัตติวัตร รวมทั้งเปรียบได้กับพระโพธิสัตว์ผู้สวैयाพระชาติเป็น

พระเวสสันดร (บารมีที่โดดเด่น คือ ทานบารมี) และพระสุวรรณสาม (บารมีที่โดดเด่น คือ เมตตาบารมี) ด้วย

คนดีที่มาจาก การได้ครองอำนาจทางการเมือง

คนดีในลักษณะนี้ เป็นคนดีเนื่องมาจากการได้ชัยชนะในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองมาเป็นของตนเอง จึงมีความชอบธรรมในการครองอำนาจหรือกล่าวได้ว่า เป็นผู้ที่มีบุญบารมีคนใหม่ ซึ่งขึ้นมาแทนผู้ปกครองคนเดิมที่หมดบุญไป ตามความคิดทางการเมืองของไทยดั้งเดิมนั้นเอง คนดีในลักษณะนี้จึงไม่ใช่ผู้ที่อุทิศตนเพื่อประชาชน ดังเช่นคนดีแบบธรรมราชาในลักษณะที่สอง แต่เป็นผู้ที่อุทิศตนเพื่อรักษาอำนาจการปกครองของตนเองเป็นสำคัญ

คนดีลักษณะดังกล่าว ได้รับการถ่ายทอดผ่านสัญญาณ คือ อุปนิสัยที่โดดเด่นเป็นพิเศษของตัวละคร คือ ความกล้าหาญ ซึ่งใช้เทคนิคทางโทรทัศน์ คือ คำพูดที่แสดงความเข้มแข็ง ไม่เกรงกลัวศัตรู ภาพสีหน้าท่าทางที่เด็ดเดี่ยว องอาจ การเผชิญหน้า และสู้กับศัตรูอย่างกล้าหาญ น่าเสียดายที่นุ่มนวลอ่อนโยน แต่เด็ดขาดจริงจัง และแสง สี ที่นุ่มนวล

พระเอกที่มีอุปนิสัยเด่นที่เน้นโดยตลอดเรื่องคือ ความกล้าหาญในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองได้แก่ เจ้าอ้ายคำ ในเรื่องอกนิหารทับทิมคำ

เทคนิคการนำเสนอความกล้าหาญของเจ้าอ้ายคำ มักแสดงออกในตอนๆ ที่ เจ้าอ้ายคำแอบเข้าไปในวังเพื่อสืบข่าวน้องสาว และพรรคพวกคนที่ถูกเจ้าผาแดงจับตัวไป ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องเผชิญหน้าและต่อสู้กับทหารเอกของเจ้าผาแดง

ตัวอย่างได้แก่ ตอนที่เจ้าอ้ายคำแอบเข้าไปในวัง เพื่อสืบข่าวเจ้าคำหยาดน้องสาวตน ทำให้ต้องเผชิญหน้ากับอำมาตย์คำลือและทหาร (ตอน 5)

คำหยาต : จำปาทำอะไรอยู่ที่ไหนนะ อู๋ยท่าน ท่านมาที่นี่ทำไมอีก

อ้ายคำ : ข้าพเจ้าคิดถึง ก็เลยแวะมาเพื่อจะดูว่า องค์หญิงมีทุกข์
หรือสุขอย่างไร องค์หญิงทรงพระสํารอาญ์ดีอยู่หรือพระเจ้าค่ะ
(เสียงน่ม อ่อนโยน)

คำหยาต : ก็ไม่ได้เจ็บได้ป่วยแต่อย่างใด ขอบใจท่าน แต่ท่านควรจะ
รีบไปเสีย เพราะที่นี้มีแต่อันตรายสำหรับท่าน

อ้ายคำ : เพราะเหตุนี้และข้าเจ้าถึงต้องมา มาเพื่อแก้ไขเหตุการณ์
ที่เป็นอันตรายให้มันดีขึ้น รวมทั้งตัวขององค์หญิงด้วย
(เสียงน่ม อ่อนโยน)

คำหยาต : เราไม่เข้าใจท่านเลย

อ้ายคำ : ข้าพเจ้ามีเรื่องที่จะบอกองค์หญิงให้เข้าใจอยู่เดี๋ยวนี้

นางกำนัลจำปา : เจ้านางน้อยเสด็จมาโน่นแล้วเพคะ

เจ้านาง : อู๋ยท่าน

อ้ายคำ : ทรงพระเจริญเจ้านางน้อย

เจ้านาง : แผลท่านหายดีแล้วหรือ

อ้ายคำ : พระเจ้าค่ะ ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะนำผ้ามาคืน นี่พระเจ้าค่ะ
(ส่งผ้าให้) ข้าพเจ้าทำความสะอาดเรียบร้อยแล้ว

เจ้านาง : เอาไม่รับคืนหรือ หากท่านไม่รังเกียจก็มอบให้ท่านไว้
ทำประโยชน์อะไรก็ได้

อ้ายคำ : ขอบพระทัยพระเจ้าค่ะ

อำมาตย์คำลือและทหารโพล่มาเห็นเข้า

คำลือ : หยุดอยู่ตรงนั้นอย่าขยับ

อ้ายคำ : สบายดีแล้วหรือท่านอำมาตย์คำลือ

คำลือ : ทหารล้อมไว้จับให้ได้ เจ้านางน้อยเชิญเสด็จพระเจ้าค่ะ

เจ้านาง : อำมาตย์คำลือท่านจะทำอะไรสหายเราไม่ได้นะ

คำหยาต : (หันไปบอกอ้ายคำ) รีบหนีไปก่อนเร็ว มีวชักช้าอยู่ที่ทำไม

เจ้าอ้ายคำสู้กับทหาร เจ้านางพาเจ้าอ้ายคำหนี อำมาตย์พาทหารตาม

นอกจากนี้ การนำเสนออุปนิสัยที่กล้าหาญของเจ้าอายคำ ยังเห็นได้
อย่างเด่นชัด จากฉากการต่อสู้ระหว่างเจ้าอายคำ เจ้าผาแดง และพ่อมดกองมู
(ดูรายละเอียดได้ในบทที่ 8)

อุปนิสัยกล้าหาญของเจ้าอายคำ ที่พยายามจะช่วงชิงราชบัลลังก์คืนจาก
เจ้าผาแดง นับได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อตนเอง มิใช่เพื่อผู้อื่น เจ้าอายคำจึงไม่
ใช้ธรรมราชา ตามความหมายของคำว่า ธรรมราชา ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ตอนต้น
ของบทนี้ เป็นแต่เพียงคนดี ที่เป็นผลจากการได้ครอบครองอำนาจทางการเมือง
เท่านั้น

กล่าวโดยสรุป พระเอกนางเอกในละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ
ทั้งที่สร้างจากนิทานดั้งเดิม และนิทานแต่งใหม่ สามารถจำแนกออกเป็นชนิดได้
สามลักษณะ คือ ลักษณะแรก คนดีในระดับปกติโดยพื้นฐาน ตามแบบแผนของละคร
ทั่วไป ที่พระเอกนางเอกต้องเป็นคนดี ลักษณะที่สอง คนดีเลิศ เป็นผู้ประพฤติ
ปฏิบัติศรัทธาธรรมข้อหนึ่งข้อใดเด่นชัดเป็นพิเศษ โดยอุทิศตนเพื่อประชาชน
เทียบได้กับพระโพธิสัตว์ ผู้ยึดมั่นในการบำเพ็ญบารมีข้อหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งลักษณะ
นี้ก็คือ ธรรมราชาโดยแท้จริง ลักษณะสุดท้าย คนดีที่มีความชอบธรรมในการ
ครอบครองอำนาจ เนื่องจากสามารถช่วงชิงอำนาจทางการเมืองมาเป็นของตนเองได้
คนดีทั้งสามลักษณะนี้จะได้รับการถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ คือ อุปนิสัยของตัวละคร

ตัวละครซึ่งเป็นพระเอกนางเอก ในลักษณะธรรมราชา จึงได้แก่ คนดี
ลักษณะที่สอง ซึ่งมีการแสดงออกถึงอุปนิสัยที่โดดเด่น และตอกย้ำให้เห็นเด่นชัด
เป็นพิเศษ อันได้แก่ ความอดทนมุ่งมั่น การให้อภัยไม่โกรธแค้นอาฆาตพยาบาท
และการมีเมตตากรุณา อุปนิสัยเด่นเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดมาyacติ
เกี่ยวกับ กษัตริย์ผู้ทรงไว้ซึ่งความดีประดุจพระโพธิสัตว์ อันจะเป็นการตอกย้ำ
อุดมการณ์ธรรมราชา ซึ่งในเรื่องก็คือ การบำเพ็ญบารมีในทศบารมี การปฏิบัติตาม
ทศพิศราชธรรม สังคหธรรม และจักรกวัตติวัตร โดยเทคนิคทางโทรทัศน์ที่มักใช้
คือ คำพูดที่สุภาพอ่อนโยนของตัวละคร ภาพการแสดงออกทางสีหน้าท่าทางที่เป็น

มิตรต่อผู้อื่น การกระทำแต่สิ่งดีงามของตัวละคร แสงสีที่นุ่มนวล และน้ำเสียงที่นุ่มนวล
อ่อนหวานไพเราะของตัวละคร รวมทั้งยังอาจมีการใช้สีของเครื่องแต่งกายที่ดู
อ่อนหวาน และดนตรีประกอบทำนองเพลงนำละครในลักษณะเพลงประจำตัวของ
พระเอกนางเอก ซึ่งเทคนิคเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้การถ่ายทอดอุดมการณ์
ธรรมราชา เข้าถึงผู้ชมได้มากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย